

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Полтавський юридичний інститут
Кафедра кримінального права та кримінально-правових дисциплін

Методичні вказівки до практичних занять
із навчальної дисципліни
«Криміналістичні експертизи»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Освітня програма/спеціалізація – «Право»

Статус дисципліни – вибіркова

Методичні вказівки до практичних занять із навчальної дисципліни «Криміналістичні експертизи» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Полтава: Полтавський юрид. ін.-т Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. 9 с.

Розробник:

Гринько Лариса Петрівна – доцент кафедри кримінального права і кримінально-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри кримінального права і кримінально-правових дисциплін (протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.)

Дата оновлення – 28 серпня 2020 року
(протокол № 1 засідання кафедри кримінального права і кримінально-правових дисциплін від 28 серпня 2020 року)

Завідувач кафедри _____ І.А. Тітко

**Тема 1. Поняття, сутність та значення судових експертиз.
Правовий статус судового експерта
(2 години)**

Основні питання

1. Поняття судової експертизи та її роль у розкритті злочинів.
2. Правові основи для призначення та проведення судових експертиз.
3. Система судово-експертних установ в Україні.
4. Процесуальні права та обов'язки експерта в кримінальному провадженні.
5. Класифікація судових експертиз.

Завдання

*Визначити вид судової експертизи та експертну установу, в якій проводиться
судова експертиза:*

1. 08.09.20_ в ході проведення обшуку, у кімнаті де проживає гр. Р., виявлено та вилучено 15 предметів зовні схожі на набої, які упаковано в поліетиленовий пакет, горловину якого зв'язано ниткою, кінці якої скріплено биркою.

2. 01.11.20_ року біля 11 години, будучи в стані алкогольного сп'яніння, умисно, з метою вчинення хуліганства, взяв з дому мисливську рушницю «ТОЗ 34 Р», з якою знаходячись в дворі будинку № 11, що по вул. Оболоня в м. Тернополі, ігноруючи існуючі елементарні правила поведінки, моральності та добропристойності, виражаючи явну неповагу до суспільства, зневажаючи громадський порядок, застосовуючи вказану рушницю, здійснив постріл у незнайомого потерпілого, чим спричинив йому тілесні ушкодження у вигляді одиночного кульового поранення м'яких тканин лобкової ділянки, яке не проникло у черевну порожнину.

3. 16.10.20_ року, приблизно о 17 год. 30 хв. на перехресті вул. Сумської та Гвардійської у м. Києві, сталася дорожньо-транспортна пригода за участю автомобіля LADA під керуванням водія гр. К. та автомобілем марки «BMW-320D» р.н. під керуванням водія гр. Ю. У наслідок даної ДТП, тілесні ушкодження отримав водій гр. Ю.

4. 08.09.20_ року по 12.04.20_ року гр. П., який обіймав посаду продавця будівельних товарів у торговельному павільйоні №303132, розташованого на території будівельного ринку «Гаїровський» за адресою: м.Одеса, вул. Академіка Вільямса, 89А, з метою привласнення грошових коштів, виручених за реалізацію будівельних матеріалів, які перебували у його віданні та належали ФОП Іванченко О.О., будучи матеріально-відповідальною особою за передані йому для подальшої реалізації товарно-матеріальні цінності (будівельні матеріали), діючи умисно, відповідно до первинних накладних за період з 08.09.20__ року по 12.04.20__ року, реалізовував належні ФОП Іванченко О.О. товарно-матеріальні цінності, однак отримані за їх реалізацію грошові кошти, у повному обсязі не здавав ФОП Іванченко О.О., привласнивши за зазначений період часу грошові кошти на суму 85 780 гривень 79 коп., тим самим спричинив ФОП Іванченко І.І. майнову шкоду на зазначену суму.

**Тема 2. Залучення експерта та проведення експертизи в кримінальному
провадженні
(2 години)**

Основні питання

1. Процесуальні та організаційні питання залучення експертів та проведення експертиз стороною обвинувачення в кримінальному провадженні.
2. Залучення експерта в кримінальному провадженні. Підстави для відводу експерта, порядок його вирішення.
3. Визначення мети та обсягу дослідження. Формулювання питань експерту.
4. Випадки обов'язкового проведення експертизи в кримінальному провадженні.

Тема 3. Основи підготовки, призначення та проведення судової експертизи (2 години)

Основні питання

1. Правові основи підготовки, призначення та проведення судових експертиз.
2. Підготовка матеріалів для проведення судової експертизи. Поняття і види зразків для експертного дослідження.
3. Загальна методика експертного дослідження. Методи експертних досліджень.
4. Висновок експерта як процесуальний засіб доказування в кримінальному провадженні.
5. Особливості використання висновку експерта під час досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження.

Завдання

1. Ознайомлення з висновками судових експертиз.

Тема 4. Судово-криміналістичні експертизи (2 години)

Основні питання

1. Поняття та значення криміналістичної експертизи.
2. Особливості підготовки матеріалів та призначення окремих видів криміналістичних експертиз.
3. Класифікація криміналістичних експертиз.
4. Підготовка матеріалів та особливості призначення окремих видів криміналістичних експертиз.

Завдання

Визначте вид експертизи:

1. 01.05.2019р. в період часу з 12:00 по 15:00 год. невстановлена особа шляхом підбору ключа проникла до квартири гр. П., звідки таємно викрала майно, яке їй належить О. В ході проведення огляду місця події було виявлено, що серцевина замка на входних дверях має деякі пошкодження.

2. 07.05.20_ року близько о 23:55 годин, невстановлені особи, знаходячись біля бару «Бомбей», який розташований по пр-ту Миру, 21, в м. Миколаєві, вчинили хуліганські дії із застосуванням предмету ззовні схожого на пістолет, в результаті чого були отримані тілесні ушкодження. В ході проведення огляду місця події за вищевказаною адресою, було виявлено та вилучено 4 гільзи з маркуванням «Сова».

3. 06.12 20_ року до 21.07.20_року гр. Р. перебував на посаді бухгалтера Підволочиського підприємства «Ринок», на балансі якого перебував гуртожиток, розташований по вул. Мазепи, 11. Рішення про надання житла у вищевказаному гуртожитку приймав виконком або сесія Підволочиської селищної ради. Згідно рішень цих органів працівники ПП «Ринок», відповідальні за ведення обліку громадян, проводили реєстрацію громадян, вказаних у рішеннях, у даному гуртожитку, що також відображалось у будинковій книзі гуртожитку і поквартирних карточках. Гр. Р., на прохання свого знайомого гр. Т., склав та видав останньому завідомо неправдиву довідку № 542 від 20.09.20_ року про склад сім'ї наймача ізольованої квартири та займані ним приміщення, вказавши у ній, що гр. Т. є наймачем квартири вул. Мазепи, 11, у якій зареєстрований з 24.03.1986 року, підписав вказану довідку замість директора та завірив печаткою ПП «Ринок», достовірно знаючи про те, що гр. Т. за вказаною адресою не зареєстрований і не проживає. Вказану довідку він передав гр. Т., на підставі якої Підволочиською селищною радою, всупереч вимог Закону України «Про приватизацію

державного житлового фонду», було прийнято розпорядження № 11 від 28.09.20_ року, згідно якого гр. Т. безоплатно передано у приватну власність квартиру по вул. Мазепи, 11.

Тема 5. Трасологічна експертиза (2 години)

Основні питання

1. Предмет та об'єкти трасологічної експертизи. Підготовка матеріалів для провадження трасологічних експертних досліджень.
2. Види трасологічних експертиз (дактилоскопічна експертиза, експертиза слідів ніг людини та взуття, експертиза слідів ніг (лап) та зубів тварин експертиза слідів злому інструментів, виробів масового виробництва, експертиза замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв (засобів), експертиза слідів транспортних засобів).
3. Особливості проведення трасологічних експертиз.

Завдання

1. 01.05.20_ р.з 12.00 год. по 15.30 год. невстановлена особа, шляхом підбору ключа проникла до квартири, звідки таємно викрала майно, який належить гр. Н. В ході проведення огляду місця події було виявлено, що серцевина замка на вхідних дверях має деякі пошкодження. Усе вищеперераховане разом з ключами було вилучено, поміщено до паперового конверту та відправлено на зберігання до Інгульського ВП ГУНП в Миколаївській області.

Скласти постанову про призначення необхідної експертизи.

2. В період часу з 14:40 по 15:30 год. 26.03.20__ року невстановлена особа, знаходячись на території церкви "Святого духа" за адресою: м. Миколаїв, вул. Троїцька, 109-А, шляхом злому замка, проникла до приміщення церкви, звідки таємно викрала майно, яке належить гр. Л.

Визначити вид експертизи та сформулювати питання, які ставляться на розгляд експерту.

3. 17.05.20__ р. з 12.00 год. по 15.30 год. невстановлена особа, шляхом підбору ключа проникла до квартири гр. Д. В ході проведення огляду місця події було виявлено п'ять слідів папілярних узорів та відібрано папілярні зразки долоні потерпілого Д. для порівняльного дослідження. У підозрюваного гр.. К. були відібрані на дактилокарту відбитки пальців рук. Слідчий призначив дактилоскопічну експертизу.

1. *Які об'єкти подані на експертизу?*

2. *Визначте ідентифіковані та ідентифікуючі об'єкти.*

Тема 6. Судово-балістична експертиза (2 години)

Основні питання

1. Поняття, предмет та об'єкти судово-балістичного дослідження.
2. Підготовка об'єктів дослідження для проведення судово-балістичної експертизи.
3. Правила поводження зі зброєю та боеприпасами.
4. Загальна методика проведення судово-балістичної експертизи.
5. Комплексна судово-медична та балістична експертиза.

Завдання

1. 06.09.20_ о 08 год. 40 хв. гр. Ж., перебуваючи у громадському транспорті, спричинив словесний конфлікт із гр. Д., який в подальшому переріс в штовханину, яка

спричинила порушення громадського спокою, чим привернув до себе увагу громадян. В подальшому гр. Ж., із рюкзака чорного кольору, який на той час мав при собі, дістав пістолет марки «ZBROIA» Cal.4mm Flobert, та направивши його в бік гр. Д., здійснив по останньому три постріли, від яких гр. Д., отримав тілесні ушкодження. Продовжуючи реалізовувати свій злочинний умисел, гр. Ж., вийшовши із тролейбуса №40, здійснив два прицільних постріли в область живота та спини в гр. О., внаслідок чого завдав останньому тілесні ушкодження. В подальшому, 24.09.20_ в ході огляду місця події, в кабінеті «ординаторська», Київської місцевої клінічної лікарні №17 було виявлено та вилучено три кулі.

1. Скласти постанову про призначення судово-балістичної експертизи.

Тема 7. Судова експертиза вибухових пристроїв (2 години)

Основні питання

1. Поняття, предмет та наукові засади криміналістичної вибухотехніки.
2. Техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення та зберігання вибухових пристроїв і речовин.
3. Предмет, об'єкти та завдання судової експертизи вибухових речовин, пристроїв та слідів їх застосування. Підготовка матеріалів для експертного дослідження вибухових пристроїв, речовин та слідів їх застосування.
4. Оцінка результатів криміналістичної експертизи вибухових речовин та пристроїв при розслідуванні злочинів.

Завдання

1. 05.04.20_ року, приблизно о 10 годині, на міському звалищі, розташованому у селищі шахти №14 м. Антрациту, переслідуючи мету придбання, носіння і зберігання вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу, гр. Л. знайшов газетний згорток, у якому знаходилися два електродетонатора. Після цього поклав їх у кишеню свого одягу і приніс до себе додому, де зберігав в кухні у печі твердого палива.

12.07.20_ року у період часу з 10 години до 10 години 40 хвилин працівники міліції у ході проведення огляду за вказаною адресою виявили і вилучили в кухні у печі твердого палива газетний згорток, що містив два електродетонатора.

- 1. Визначте вид експертизи.*
- 2. Сформулюйте питання, які ставляться на розгляд експерту відповідно до вказаної фабули.*

2. У квітні 200_ року гр. М. за місцем свого проживання незаконно виготовив 8 саморобних вибухових пристроїв, три з яких використав шляхом проведення вибуху, а решту незаконно зберігав за місцем проживання без передбаченого Законом дозволу.

09 грудня 200_ року під час проведення обшуку в домоволодінні гр. М. було виявлено та вилучено працівниками міліції 5 штук саморобних вибухових пристроїв.

- 1. Складіть постанову про призначення необхідної експертизи.*

3. Гр. М. є директором ПП Фірма «Вір'єм». З лютого 20_ року консультантом з юридичних питань на Підприємстві працював гр. Ч. , в обов'язки якого входило підготовка листів до контрагентів, усні консультації, а також представництво інтересів ПП «Фірма «Вір'єм» у взаємовідносинах з органами державної влади.

В ході огляду господарської документації ПП Фірма «Вір'єм», було виявлено ряд документів, зокрема довіреностей на представництво інтересів в різних інстанціях, які були складені від імені директора Підприємства на гр. Ч., підписані та на яких стояла

печатка, але директор стверджував, що дані документи бачить вперше та їх ніколи не підписував.

17.10.20__ року до слідчого відділу Голосіївського УП ГУНП у місті Києві надійшло клопотання від директора Підприємства, яким серед іншого до матеріалів кримінального провадження було долучено оригінали довіреностей на представництво інтересів ПП «Фірма «Вір'єм» від 22.04.20__ року у кількості 2 шт., від 07.06.20__ року у кількості 2 шт., від 22.01.20__ року у кількості 1 шт., від 02.02.20__ року у кількості 1 шт., від 22.04.20__ року у кількості 1 шт.

Слідчий зазначив про необхідність з'ясування в ході досудового розслідування обставин, які потребують спеціальних знань, в зв'язку з чим призначив необхідну судову експертизу.

1. *Визначте вид експертизи.*
2. *Які об'єкти необхідно подати на експертизу?*
3. *Сформулюйте питання, які ставляться на розгляд експерту відповідно до вказаної фабули.*

Тема 8. Техніко-криміналістична експертиза документів (2 години)

Основні питання

1. Техніко-криміналістичне дослідження документів: експертиза реквізитів та матеріалів документів.
2. Особливості відібрання зразків для проведення експертизи документів та вимоги, які пред'являються ним.
3. Ідентифікаційні та діагностичні задачі, що вирішуються техніко-криміналістичною експертизою документів.
4. Оцінка результатів техніко-криміналістичної експертизи документів при розслідуванні злочинів.

Завдання

05.06.20__ року гр. С. з метою отримання споживчого кредиту, надав до територіального відокремленого безбалансового відділення № 10014/0194 філії Миколаївського обласного управління АТ «Державний ощадний банк України» за адресою: м. Миколаїв, вул. Херсонське Шосе, 50, завідомо підроблену довідку про доходи від 17.05.20__ року за вих. № 10, відповідно до якої останній працює в ПП ВКФ "Південьбудіндустрія" на посаді охоронця та з грудня 20__ року по травень 20__ року отримує заробітну плату на загальну суму 33987 грн. 78 коп., в результаті чого останній отримав кредит на суму 29750 грн.

1. *Визначте об'єкти, які будуть подаватися на техніко-криміналістичну експертизу документів.*
2. *Сформулюйте питання, які ставляться на розгляд експерту відповідно до вказаної фабули.*

Тема 9. Судово-почеркознавча і судово-авторознавча експертизи (4 години)

Основні питання

1. Судово-почеркознавча експертиза: предмет, об'єкти та завдання дослідження.
2. Види зразків для порівняльного дослідження. Вимоги, які пред'являються до об'єктів судово-почеркознавчого дослідження.
4. Питання, що вирішуються під час проведення судово-почеркознавчої експертизи.
5. Особливості підготовки та призначення судово-авторознавчої експертизи.

Завдання

1. Службові особи управління фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку ГУ МВС України у м. Києві 27.06.20__ року привласнили грошові кошти, які були призначені для виплати одноразової грошової винагороди при виході на пенсію гр. С. в розмірі 34335 грн., відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та інших осіб». Під час досудового розслідування було встановлено, що відповідно до розрахунково-платіжної відомості № 13-06-97 за червень 201__ року гр. С. отримав допомогу при виході на пенсію в розмірі 34 335 грн. Вищевказана відомість була підписана начальником управління; начальником відділу, виконавець – гр. С. та касиром. Будучи допитаний як потерпілий гр. С. пояснив, що грошові кошти в сумі 34 335 грн. в якості допомоги при виході на пенсію він не отримував, підпис у вищевказаній відомості належить не йому. Під час розслідування було встановлено, що оригінал розрахунково-платіжної відомості № 13-06-97 за червень 201__ року знаходиться в управлінні фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку ГУ НП у м. Києві.

1. *Визначте, які об'єкти повинні бути подані на дослідження.*
2. *Сформулюйте перелік питань, що ставляться на вирішення експертизи.*

2. Відповідно до умов кредитного договору від 05.12.2017 № ВКЛ/2017/26-01 укладеного між АТ «КРИСТАЛБАНК» та ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ», останньому відкрито відновлювальну кредитну лінію із загальним лімітом 11 млн. гривень, зі строком повернення 04.09.2019. під 21 % річних.

В забезпечення виконання умов зазначеного кредитного договору, між АТ «КРИСТАЛБАНК» та гр. А., укладено іпотечний договір № 1/2017/94-01 відповідно до якого в заставу банку передано нежитлові приміщення загальною площею 1379, 5 кв. метрів за адресою: місто Київ, вулиця Кадетський Гай, 3/1.

Також, 05.12.20__ між АТ «КРИСТАЛБАНК» та ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» в особі його директора укладено договір застави № 3/2017/93-01 відповідно до умов якого ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» передало у заставу банку зерно пшениці 2 класу у кількості 1400 тон, зерно пшениці 3 класу у кількості 1100 тон, зерно пшениці 6 класу у кількості 1100 тон, яке зберігалось на зерновому складі ДП «Ніжинський комбінат хлібопродуктів» (Чернігівська область).

Однак після отримання кредитних коштів ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» перестало виконувати свої договірні зобов'язання у зв'язку із чим банком були вжиті заходи з метою перевірки заставного майна. В результаті проведення перевірки банком виявлені факти які свідчать про наявність шахрайських дій з боку службових осіб ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» та ряду фізичних осіб.

Службовими особами ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» при укладанні договору застави від 05.12.2017 № 3/2017/93-01 надано договорів надання послуг зерновим складом від 22.11.2017 № 59 укладений між ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» та ДП «Ніжинський комбінат хлібопродуктів», який від імені ДП підписаний його директором та складські квитанції. Згідно умов зазначеного договору ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» та складських квитанцій АХ 759583, АХ 759582, АХ 759581 від 24.11.2017 передало на строк з 24.11.20__ по 31.05.20__ зерно пшениці 2, 3, 6 класу загальною кількістю 3500 тон.

Але відповідно до листа ДП «Ніжинський комбінат хлібопродуктів» від 23.05.20__ в листопаді 20__ року ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» фактично передало до ДП зерно пшениці у кількості 14 270 кг (14, 2 тон), яке також фактично забрала зі складів 05.12.20__. Тобто у складських квитанціях АХ 759583, АХ 759582, АХ 759581 від 24.11.2017 наданих ТОВ «ГРЕЙ ХОЛДИНГ» до банку внесені завідомо внесенні неправдиві відомості.

05.12.20__ також було укладено договір поруки №П/2017/92-01 між ПАТ «Кристалбанк» (Кредитор), ТОВ «Системи мобільної торгівлі» (Поручитель) в особі директора та ТОВ «Грейн Холдинг» (Позичальник).

Допитаний в якості свідка гр.Б. показав, що являвся директором ТОВ «Системи мобільної торгівлі» лише юридично, фактично ж на товаристві жодних обов'язків не виконував. Також гр. Б. розповів, що підписував документи від імені товариства за матеріальну вигоду, яку отримав від свого знайомого. Також встановлено, що 18.12.20__ гр. Б. придбав у гр. А. частку у статутному капіталі ТОВ «Грейн Холдинг»

Зважаючи на викладене та приймаючи до уваги те, що для достовірного встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, необхідні спеціальні знання, у досудового слідства виникла необхідність у призначенні та проведенні почеркової експертизи у кримінальному провадженні.

1. Складіть постанову про призначення необхідної експертизи.

Тема 10. Криміналістична експертиза матеріалів, речовин та виробів (2 години)

Основні питання

1. Предмет, об'єкти та завдання криміналістичної експертизи матеріалів, речовин і виробів.
2. Види криміналістичної експертизи матеріалів, речовин і виробів (експертиза металів і сплавів; лакофарбних матеріалів і покриття; скла; паливно-мастильних матеріалів і нафтопродуктів; фармацевтичних препаратів; волокон; полімерів; наркотичних речовин).
3. Особливості підготовки матеріалів та призначення криміналістичної експертизи матеріалів, речовин і виробів.
4. Питання, що вирішуються криміналістичною експертизою матеріалів, речовин і виробів.
5. Оцінка та використання результатів висновку експертизи матеріалів, речовин і виробів.

Завдання

1. 07.05.20__ року за адресою: м. Київ, пр. Голосіївський, 116-А працівники поліції помітили гр. Я., поведінка якого викликала підозру, де під час огляду місця події за участю двох понятих останній добровільно видав з задньої кишені штанів п'ять поліетиленових згортків з порошкоподібною речовиною та поліетиленовий пакет з подрібненою речовиною рослинного походження.

- 1. Визначте, які об'єкти повинні бути подані на дослідження.*
- 2. Сформулюйте перелік питань, що ставляться на вирішення експертизи.*

2. 22.09.20__р. близько 10.50 год. до Інгульського ВП по телефону від гр.Р. надійшло повідомлення про те, що невстановлена особа поблизу буд. № 9 по вул. В'ячеслава Чорновола (Гмирьова) м. Миколаєва, викладала з автомобіля «Чері Тіго 5», предмети, схожі на закладки-наркотичні засоби. Під час перевірки вказаного повідомлення, 22.09.20__р. при огляді місця події, поблизу автомобіля «Чері Тіго 5» виявлено ящик та чоловічу сумку з розфасованими наркотичними та психотропними речовинами в особливо великих розмірах, що свідчить про намір їх збуту.

- 1. Визначте вид експертизи.*
- 2. Які об'єкти необхідно подати на експертизу?*
- 3. Сформулюйте питання, які ставляться на розгляд експерту відповідно до вказаної фабули.*